

■ Замкі Беларусі

ПЕРАМОГА
ПАД ЗОРНЫМ НЕБАМ

аказалася настолькі важнай, што яе ўвекавечылі ў выяве герба

«А каб табе камяні ўсё жыццё на Крэўскі замак насіць», — як ні дзіўна, такі праклён бытуе ў мястэчку Крэва і сёння: ці то прыдумаў яго дасціпны сучаснік, ці то сапраўды захаваўся ён з даўніх часоў. Старажытную пабудову рабілі ў далёкім XIV стагоддзі; ніякіх машын тады, натуральна, не было, таму і даводзілася жыхарам навакольных мясцін уручную насіць цяжкія камяні... І гэта толькі адзін з радкоў адметнай замкавай гісторыі. Шмат іншых цікавінак можна знайсці ў новай кнізе Анатоля Бутэвіча «Таямніцы Крэўскага замка», што нядаўна пабачыла свет у Выдавецкім доме «Звязда». Дарэчы, выданне кніг пра беларускія замкі ўжо стала добрай супольнай традыцыяй пісьменніка і Выдавецкага дома. Раней ужо былі выданы «Таямніцы Нясвіжскага замка» і «Таямніцы Мірскага замка», якія аказаліся вельмі запатрабаванымі ў чытачоў.

Што ж за таямніцы схаваныя ў новай кнізе? Пра гэта раскажаў сам **пісьменнік Анатоль БУТЭВІЧ**: — Вакол Крэўскага замка вельмі шмат таямніц, і не толькі гістарычных. Нават напісаць гісторыю самога замка было надзвычай складана. Бо не захавалася ні даты заснавання горада, ні часу пабудовы замка, ні апісання таго, як гэта адбывалася. Нават герб — пэўная таямніца, якую яшчэ даўдзецца разгадаць. Даследчыкі кажуць, што на ім выяўлены сімвал перамогі над ворагам, якая была здабыта менавіта ноччу, пры ззянні зорак і месяца. Што гэта была за перамога, якая нават стала сімвалам горада?..

Фота Яўгена ПСЕЦКАГА

Да нашага часу замак дайшоў не ў найлепшым выглядзе. Але дзве вежы, якія былі ў ім, захаваліся. Адзін з самых загадкавых часоў свайго існавання замак перажыў не ў глыбокай старажытнасці, а ў 1914 годзе, калі на гэтыя землі прыйшлі нямецкія войскі і горад аказаўся падзеленым на дзве часткі. На адной з вежаў немцы нават пабудавалі дот (на шчасце, не на той, якая ад самага пачатку называлася «княжацкай», або «кейстутавай»)...

Шмат цікавага ў кнізе знойдуць ахвотнікі прыадкрыць таямніцу шлюбаві яго ўладальнікаў. На шалых гісторыі і аўтарскай думкі ўзвжана падпісанне Крэўскай уніі. Асаблівую цікавасць, пэўна, выклічуць раздзелы «Прынцып даміно», «Быццё беларусам? Быць!», «Смаргонь і Радзівілы».

Пра тое, што замкі займаюць і павінны займаць надзвычай шануюнае месца, на прэзентацыі

выдання, паразважаў **намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Алесь СУША**:

— Што такое замкі для Беларусі? Чаму яны настолькі нас зачаравалі, што мы нават стварылі дзяржаўную праграму «Замкі Беларусі», пачынаем выдаткоўваць сродкі на рэстаўрацыю, хоць разумеем, што сваю асноўную функцыю замкі страцілі некалькі стагоддзяў таму? Значыць, сёння яны патрэбны для нечага іншага... Замкі для нас — гэта найперш сімвал мінулага. На ўсход і на поўнач ад Беларусі такіх збудаванняў амаль не было. А на нават называлі «краінай замкаў». Прычым казалі так не хто-небудзь, а шведы — досыць ваяўнічы народ. Дарэчы, у сябе яны замкаў амаль не мелі, праўда, на іх тэрыторыі вайсковыя канфлікты не праходзілі, таму не было такой патрэбы. Акрамя таго, замкі для нас — сімвалы перамог, мужнага супрацьстаяння варожага навалі. Тая ж Брэсцкая крэпасць, Бабруйская крэпасць — таксама замкі. Нездарма беларускія землі сталі той мяжой, праз якую не змагла прабіцца крыжацкая навала... Замкі для нас — гэта сімвалы шматалічнасці і шматкультурнасці нашай зямлі: там развіваліся прыватная, магнатаў, рыцарская, куртуазная, гарадская і многія іншыя традыцыі.

Варта дадаць, што гэта выданне багата ілюстраванае. Малаўнічыя пейзажы, фотаздымкі асаблівасцяў архітэктурнай пабудовы, драматычныя палотны мастакоў — усё гэта дапаможа атрымаць ад чытання яшчэ большую асалоду.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ. nina@zviazda.by

■ Побач

ВЕТЭРАНАУ НЕ ЗАБЫВАЮЦЬ

Уладзімір ДАРАШЭВІЧ аддаў службе ў міліцыі 25 гадоў, але і цяпер, на пенсіі, надае праваахоўнікам шмат увагі. Ён — старшыня Мінскага абласнога савета ветэранаў органаў унутраных спраў і войскаў. На яго стала, як кажуць, творчы беспарадак. Тут і там ляжаць кнігі, дакументы, у стос акуратна складзены адмысловыя пасведчанні, якія заўтра, на пашыранай нарадзе, трэба будзе ўручыць заслужаным міліцыянерам.

— **Уладзімір Мікалаевіч, па працы даволі часта прыходзіцца сустрэкацца з ветэранамі-міліцыянерамі. І многіх з іх інакш як скарыбніцай ведаць не назавеш.**

— І ў нашым савецкім таксама шмат заслужаных і самаадданных міліцыянераў, пра якіх раскажэцца трэба, — кажа наш суразмоўца, бярэ ў рукі каляровыя граматы са здымкамі, якія хутка знойдуць сваіх уладальнікаў, і спыняецца на адной з выяў. — Паглядзіце. Гэта **Канстанцін Трухан**. Камунікабельны, добразычлівы чалавек. Сапраўдная легенда! Працаваў нампалітам у Пухавічах. Быў дэпутатам Вярхоўнага Савета, пабудоваў у Мар'інай Горцы аддзел міліцыі. А вось **Мікалай Высоцкі і Аляксандр Грамыка** — нашы міліцэйскія пісьменнікі. Яны па крупінках збіралі гісторыю дзяржынскай і смалевіцкай міліцыі, напісалі пра яе шэраг кніг. Сяргей Верас — наш інтэлектуаль, самарадак. Між іншым, узначальвае ветэранскую арганізацыю ўпраўлення аховы грамадскай бяспекі.

Многія ведаюць **Кастуса Цыбульскага**, вядомага паэта-песенніка, цудоўнага спевака. Ён напісаў гімны беларускай міліцыі, ветэранскай арганізацыі, чыгункі і дзясяткі, калі не сотні, твораў, прысвечаных нашым праваахоўнікам. **Сяргей Чарніцкі**. У свой час ён быў камандзірам дывізіёна дарожна-патрульнай службы Мінскай вобласці, у якой на той момант была самая складаная абстаноўка ў

Фота Аляксандра КІШЧУКА

рэспубліцы па дарожна-транспартных здарэннях. Добры чалавек. Усіх любіць. У жыцці нават муку не пакрыўдзіў. Не магу не адзначыць і старшыню **Паўла Сівакова**, які актыўна дапамагаў узводзіць цяперашні будынак міліцыі ў Салігорск. Але гэта не самае галоўнае. Ён, рызыкуючы жыццём, выратаваў на вадзе пяцёрых чалавек ад смерці. Сярод іх трое дзетак. У салігорскім аддзеле эксперта-крыміналістам працавала **Юзэфа Банасевіч**. З-за працы яна ахвяравала асабістым жыццём. Гады прайшлі, а яна так і не пабралася шлюбам. Ведаецца, для любога чалавека галоўнае — ўвага. Тым больш, калі ён у паважаным узросце. Кожнаму прыемна, калі яго наведваюць, свечасова віншуюць. УУС Мінаблвыканкама ўзначальваюць вельмі добрыя кіраўнікі. Людзі чуліва ставяцца да пенсіянераў. Мне часам падаецца, што генерал-маёр **Ігар Яўсееў**, моцная асоба і талковы начальнік, гатовы ўсё аддаць ветэранам.

— **Колькі чалавек складаюць вашу арганізацыю?**

— Прыкладна паўтары тысячы. Нашы людзі — у кожным кутку вобласці. Больш за ўсё іх у Барысаве, Салігорску, Маладзечне, Слуцку, Мінскім раёне... Як можам, стараемся ім дапамагаць. Гэта найперш

сацыяльная падтрымка: маральная і матэрыяльная. Вось вам прыклад. **Людцыян Браніслававіч Сабалеўскі**, былы начальнік упраўлення ўнутраных спраў Мінаблвыканкама, на жаль, не можа хадзіць — ляжачы. Пэўны час ён быў маім кіраўніком. І калі я да яго прыйшоў, ён літаральна на вачах ачуняў, наколькі гэта магчыма. Увага сапраўды робіць многае. Мы насамрэч амаль кожны тыдзень кагосьці наведваем. Акрамя таго, часта праводзім вечары-партрэты: прысвячаем пэўнаму чалавеку праграму ў нашым клубе, запрашаем яго разам са сваякамі, ветэранамі, з дапамогай нашага аддзялення інфармацыі і грамадскіх сувязяў робім відэафілмы, уручаем падарункі, у нас выступаюць артысты. Мы таксама часта наведваем знакамітыя беларускія мясціны. Мінулай восенню былі ў Жыровіцкім манастыры.

— **Праца ў міліцыянераў складаная. У многіх здароўе забірае...**

— Так. Мой першы начальнік **Дзмітрый Арцімовіч** пражыў усяго 58 гадоў, **Аляксандр Крукаў**, былы начальнік крымінальнага вышуку ўпраўлення ўнутраных спраў Мінаблвыканкама, — 61 год. **Валерыю Свірыдаву**, з якім мы пачыналі службу, і цяпершні не было, калі памёр. Ра-на пакуноў нас Жорж Ісакаў, які ўзна-

чалаваў следчы аддзел упраўлення ўнутраных спраў Мінаблвыканкама. Большасць з іх — інфарктнікі, доўга не пражылі. Самаадданыя людзі. Яны аддалі службе сваё жыццё.

— **Устаноўка барэльефа генерала Генадзе Пукана на першым паверсе будынка ўпраўлення ўнутраных спраў Мінаблвыканкама — таксама ініцыятыва ветэранскай арганізацыі?**

— Я не хачу выхваляцца, але ягонае «ўваскрэшэнне» — гэта і мая ініцыятыва. Шкада, але пра гэтага заслужанага чалавека ў нас неяк забыліся. Між іншым, менавіта ён накіраваў мяне, маладога лейтэнанта, працаваць следчым у Салігорск. Я пачаў аб ім пісаць у прэсе, пасля пра яго выдалі кнігу ўспамінаў. Сярод іншага пісаў аб тым, каб у міліцыі Міншчыны для найбольш талковых кіраўнікоў увялі прыз у гонар Пукана, стваральніка нашай рэспубліканскай ветэранскай арганізацыі, якая сёлета адзначыць 25-гадовы юбілей. Гэту ўзнагароду зацвердзілі. Ну а пасля і барэльеф з'явіўся, безумоўна, пры падтрымцы нашай ветэранскай арганізацыі.

— **У вас на працоўным стане — сапраўдная творчая атмасфера. Да чаго рыхтуецца зараз?**

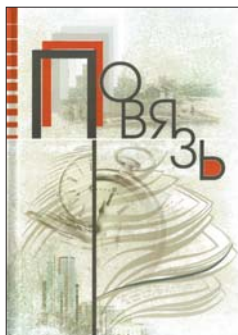
— Заўтра адбудзецца пашыраная нарада абласнога савета ветэранаў, пасля наведваем музей Вялікай Айчыннай вайны. На нараду запрасілі ў тым ліку ўсіх кіраўнікоў пярвочных арганізацый з усяёй Міншчыны, збіраем усіх актывістаў, узнагародзім за адданую службу. Мы таксама запрасілі **Мікалая Чаргінца**, старшыню Саюза пісьменнікаў Беларусі, журналістаў. Што цікава, у мяне ў самога журналісцкая генетыка. Мой бацька быў журналістам і пачаў працаваць у 16 гадоў у газеце «Сталінец» аж у 1940-м. Усё ж такі хочацца, каб сродкі масавай інфармацыі больш увагі ўдзялялі міліцыянерам, іх цяжкай працы, і не забывалі пра нашых ветэранаў. Яны сапраўды таго вартыя.

Тарас ШЧЫРЫ. taras@zviazda.by

■ Экслібрыс «Звязды»

ПОВЯЗЬ
ТВОРЧЫХ
АДКРЫЦЦАЎ

П о в я з ь :
апаваданні, навелы/укладальнікі Іван Саверчанка, Георгій Марчук. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2015. — 398 с.

Амаль тры дзясяткі творцаў, блізу паўсотні тэкстаў — і некалькі гадзін адкрыццяў, сустрэч, перажыванняў. Думаецца, творчасць многіх пражыткаў з гэтай кнігі ўжо добра знаёмая чытачам. Так, Віктар Гардзея мы ведаем як глыбокага лірыка і выдатнага дзіцячага пісьменніка, Юлію Зарэцкую любім як таленавітага аўтара гумарыстычных апаваданняў, чыталі п'есы ды казкі Георгія Марчука, знаёмліліся з таленавітымі інтэрв'ю Зіновія Прыгодзіча, перажывалі за лёс герояў псіхалагічнай прозы Уладзіміра Саламаха... Кожны з творцаў, чые апаваданні прадстаўлены ў гэтай кнізе, — ужо зорка, але сабраныя пад адной вокладкай, у адным сузор'і, іх імёны нібыта заззялі новым, непаўтарым, а часам і нечаканым святлом.

Напрыклад, паэт Віктар Гардзея паўстае ў ролі пражытка. Ён таленавіта вядзе аповед «Над ракою Ведзьмай», пераносіць чытача ў гарадок Ляхавічы часоў свайго студэнцтва і малое дзіўную для сучаснай моладзі, але настальгічную для іх бацькоў карціну танцаў у парку, на адмысловай танцпляцоўцы. Пагадзіцеся, такія вечарыны, ды і самі танцпляцоўкі, — амаль артэфакт мінулага часу. Увага аўтара сягае і глыбей у стагоддзі, ён пераносіць нас у далёкую мінуўшчыну, калі існавала магутная Ляхавіцкая крэпасць, знаёміць з мясцовымі страшнымі гісторыямі пра падзямеллі ды воінаў-прывідаў, якія і сёння звяняць даспехамі ў бясконцай бітве.

З выдатным пераўвасабленнем можна павіншаваць і пражытка Алега Ждана. У апаваданні «Сабацы бог» ён вядзе размову ад імя... жанчыны за сарак. Яна разведзеная, прафесію інжынера-канструктара пакінула, каб працаваць звычайным дворнікам, асабістае жыццё ніяк не наладзіцца, хоць нельга сцвярджаць, што мужчыны абыходзяць яе ўвагай. А прычынай усяму стаў... сабака Эрдэль. Яго спаралізаваў заднія лапы, а таксама недарэчны і пакутлівы выгляд проста магнічным чынам палюхаюць усіх навокал. Але цуды здараюцца не толькі ў чалавечым, але і сабачым жыцці. І адбываюцца яны ў самы нечаканы момант, калі здаецца, што ўсё страчана.

Таццяна Мушынская героямі свайго лірычнага апавадання «Дыханне ранняй восені» таксама абрала мужчыну і жанчыну досыць сталага веку. Дзеці выраслі, нарадзіліся ўнукі, жонкі ці мужы памерлі. Што рабіць? Як жыць далей? Аўтарка прапануе выйсце — прайсціся сцэжкам маладосці, паспытаць новага шчасця з тымі, з кім раней не існавала магчымасці быць побач. Так, любоўная сувязь на адпачынку, якая, тым не менш, не разбурыла сем'і герояў, для іх становіцца сапраўдным выратаваннем і надзеяй. Гэта шанц і пабыць разам з блізкім чалавекам, і не сустрэкаць старасць у адзіноце.

Пра кожнае з апаваданняў, што ўвайшлі ў кнігу «Повязь», можна разважаць амаль бясконца. Для сябе я тут зазначыла некалькі імёнаў пражыткаў, да чый творчасці буду пільна прыглядацца і надалей. Спядзяюся, і вы знойдзеце ў зборніку сапраўды любімых пісьменнікаў.

Марына ВЕСЯЛУХА